

Egy bedegkéri parasztcsalád története

Irta : Csallós Krisztina III.oszt.-os szakközépiskolás
tanuló, Fonyód, Postaforgalmi Szakközépiskola

Adatközlők: Csallós Istvánné sz.: Tukovics Margit
Bedekér, 1923. III.31.
Lakhelye: Bedekér
Csallós István Bedekér 1919. XII.19.
Lakhelye: Bedekér
Angyal Józsefné sz.: Tukovics Rózsa
Bedekér 1920.II.19.
Lakhelye: Bedekér

A legrégebbi írásos anyag ami családjunk történetéről fennmaradt, úkapám Tukovics Gábor életéből dokumentált

Nagyanyám Tukovics Margit őrizte meg a régi írásokat a család életéről. Ezek az okmányok a gyermekek kezébe nem kerülhettek, az anyák őrizték egy kopott keszkenőbe kötve. Az évek során ezek az írások nemzedékről nemzedékre szálltak. A család sorsának, hányódtatásainak elbeszéléseit a nemzedékek egymásnak adták át, és így jutott el hozzám, Tukovics Margit nagyanyám elbeszélései nyomán.

Tukovics Gábor gyermekkoráról sajnos nem maradt fenn írásos emlék. Az első írásos feljegyzés ami birtokunkban van, 1894. augusztus 19-én kelt, ami lo Koronáról szóló nyugta. Ez az írás bizonyította úkapám Tukovics Gábor első földvásárlásainak egyikét.

Úkapám csőszként dolgozott a Tolna megyei Komlós pusztán, majd huszonöt éves korában cselédi juttatást, 2 hold földet kapott Herceg Esteráss Páltól. Ehhez a földhöz aztán még több földet vásárolt a család számos kölcsönök felvétele után.

Tukovics Gábor megházasodott, feleségül vette Őri Veronát.

Házasságukból három gyermek született: György, Ilona és Anna.

A földet a család önerőből művelte, a megtermelt javakból pedig a felvett kölcsönöket fizették vissza.

A család ekkor egy távoli idős rokont tartott el, így 1905-ben végre sikerült házat venniük, így véglegesen beköltöztek Ledeg faluba.

A házat és a hozzá tartozó földet az eltartott idős rokon halála után a család jutányos áron 730 Koronáért kapta meg.

A föld amit a család évek során megvásárolt, Lorán megismertette a gyermekeket a munkával. György a legidősebb gyermek már tizenkét évesen, a négy elemi iskola elvégzése után postásként, mint levélkihordó dolgozott. Tamási városhoz tartozó Majsamiklósvárra járt a postáért, ami kb. 25 Km-re volt Ledegtől.

György hajnalban kelt, és nap mint nap, többnyire gyalog tette meg a hosszú utat. Nagyanyám elmesélte, hogy édesapját az akkor még kisgyermek Györgyöt néha felvették egy egy arra járó parasztszekérre, ahol kis ideig szendereggetett még.

Ilona a középső lány a háztartásban, és a házkörüli munkákban segített édesanyjának, mert ő beteges volt. Ilonát két éves korában baleset ért. Édesapja egy napon munka után csőszfegyverét tisztogatta, miközben fegyvere véletlenül elsült. A ládán ülő játszódozó kislány ijedtében a földre esett, és olyan fej illetve agysérülést szenvedett, ami a későbbi szellemi fejlődésére is kihatott.

Anna ugyanugy mint a többi lány már tizennégy éves korától napszámba járt. A falu módosabb gazdáihoz járt kapálni, aratáskor marokot szedni, szénát gyűjteni.

Két év múlva Anna férjhez ment Kocza Györgyhez. A hozomány csakugy mint a lakodalmom szegényes volt. A szülői házban tartották a lakodalmat. A szobákból kipakolták a butorokat a pajtába és ott tartották a lakodalmat. Az esküvőn csak a legszűkebb családkör volt jelen, hiszen a pénz még erre a kis lakodalomra is alig elegendő volt.

Hamarosan György is asszonyt vitt a házhoz, dédanyámat Rádi Katalint, aki mindössze 14 éves volt akkor.

1915-ben Őri Verona halála után az új menyecske Katalin látta el Tukovics György beteg hugát és édesapját is.

A fiatal feleség rendkívül nehezen tudta ellátni a rámaradt családot. Férje dolgozott a földeken, így egyedül kellett megbirkóznia a házimunka nehézségeivel. A házban ha szegényesen is, de mindig rend és tisztaság volt. Az édesanya Őri Verona halála után az örökséget a három gyermek között egyenlő arányban szétosztották.

Tukovics György és felesége 1923-ban megépítették a még ma is álló, nagyanyámék által lakott házat.

György és Katalin első három gyermeke csecsemő korban meghalt.

Ebben az időben nagyon sok volt a csecsemőhalál, egyrészt mert túl fiatalon házasodtak, egészségtelen körülmények között szültek, orvosra nem volt pénz. A csecsemők egy része csak az úgynevezett bábakeresztiséget élte meg.

Szüléskor ha a bába azt látta, hogy a gyermek nem életre való, akkor szülés után mindjárt a bába megkeresztelte, hogy a gyermek keresztényként haljon meg. A bábákat erre az egyház hatalmazta fel.

Ha szülés után a gyermek rögtön meghalt még keresztelés nélkül, vagy halva született, akkor csak a temető gyepűjébe temethették az akkori szigorú vallástörvények miatt.

Az első három gyermek után látott napvilágot 1919-ben Tukovics Rózsa, majd öt követe 1921-ben Gábor és 1923-ban nagyanyám Margit.

Tukovics György a gyermekek születése után is vásárolt földet, hiszen az akkori földbirtokot majd az öröklésben újra három részre kell osztani. A földet nemzedékről nemzedékre a gyermekek száma szerint részekre osztották. A jómóduság alapja a minél nagyobb földbirtok volt ezért a dolgozabb családok igyekeztek minél több földet vásárolni. Ám 1944-ben már nem volt szükség a föld három részre osztására.

Gábor aki katona volt, Budapest ostrománál elesett.

A családnak Gábor elvesztése nagy fájdalmat okozott. A halálhír hallatára az utca népe kiözönlött a poros utra és együtt siratták az elesetteket. Az "asszony nép" feketet öltött magára és egy évi gyászolták az elesett katonákat. Az édesanya virágos, himnusz keszkenőbe kötve őrizte Gábor néhány tábori levelét.

Rózsa és Margit a hat elemi iskola elvégzése után napszámba jártak Láró Konfert Móric birtokára és a szülei földjét segítették művelni. Sokat dolgozott a család, ezért kicsit jobb módúakká is válhattak volna ha a Jurcsák rendszer alatt a beszolgáltatás kevesebb lett volna.

1938-ban a két szomszédos falu Bedeg és Lőr egyesült.

Rózsa a család idősebb gyermeke 1936-ban elkerül a háztól Angyal József feleségéé. 1939 november 14-én Margit is férjhez ment Csallós Istvánhoz. A lánykérést selyemkendő cserével pecsételte meg a jegyespár. A lakodalom előtt kb. fél évvel volt az eljegyzés, amit egyezségnek hívtak. Az eljegyzési ünnepségen már népes familia kb. nyolcvan személy vett részt. Az eljegyzésen már a vagyoni egyezkedés játszotta a főszerepet. A házasulandó fiatalok keresztzülei készítették, írásba foglalták a vagyoni egyezkedésről az un. "Móring levelet"

Nagyanyám "dupla katona ágyat" vitt hozományként a házhoz, ami 2 dunna, 6 vánkost jelentett. Az akkori szokások szerint a Moring levél még magába foglalta azt is, hogy ha a feleség meghal mielőtt gyermeket szülne, akkor a férje öröklí a házasságba vitt hozományát.

A férj elhalálozása esetén a szülőknek kell gondoskodni menyük eltartásáról.

A lakodalom két napig tartott, a készülődés már napokkal előbb megkezdődött. A lányos háznál siratót tartottak, ahová a menyasszony rokonsága volt hivatalos. A lakodalom az ifju férj szülői házánál volt, ami két napig tartott. Itt az ifju pár és a férj rokonsága mulatott az első napon, majd a második napra már az új asszony közelebbi rokonsága is eljött, a két familia most már együtt kb. kétszáz személy folytatta a lakodalmat.

Margit menyecskének került Istvánék házához, majd nyolc év múlva Margit szülei visszahívták őket az 1923-ban épített szülői házhoz, hiszen az öregeknek Gábor halála után nem volt kire támaszkodniuk. 1943-ban István és Margit első gyermeke édesapán látta meg a napvilágot. Másfél év múlva Mária is megszületett 1944 novemberében. Nagyanyánnak a két gyermek mellett nemcsak a háztartásban, hanem a földeken is kellett dolgoznia. Margitra is ugyanaz a sors várt, mint a falu legtöbb fiatal asszonyára, férjének mennie kellett a háborúba.

Egyedül maradt két apró gyermekével. Margit rettegett, hiszen testvérét Gábort is a háboruban veszítette el. A család életében ekkor még nehezebb és dolgozabb időszak következett, hiszen a földeket ezután is meg kellett művelni, ami István nélkül sokkal több munkával járt.

Kora hajnalban kelt, a kisebb gyermekét kendővel a hátára kötötte és ment a mezőre dolgozni. A föld végén letette a kisgyereket a kendőre és a mindössze csak másfél évvel idősebb édesapám vigyázott rá, míg nagyanyám kapált.

Nagyapám négy évig volt a fronton, mikor Kievdn gyomorvérzést kapott hazakerült Magyarországra és leszerelték.

1945-ben a felszabadulás után a Kommunista Párt tagja lett, ezután végezte el a 7-8 osztályt. 1950-ben Tabra az akkori Járási Pártbizottságra hívták politikai munkatársnak, innen több hónapos iskolára küldték.

1952-ben Bédegkéren megalakult az első termelészövetkezet, amelyben nagyanyám és szülei is alapító tagok voltak.

Nagyanyám vállalta a gyermeknevelés és a család minden gondját, hogy férje tanulhasson.

1952-ben öthónapos pártiskolán, majd Zsámbékon a Tsz. elnök képzőn vesz részt. 1955-ben a Szocialista Munkáért érdemérem kitüntetést kapott.

1956-ban egyéves pártiskolára küldik Budapestre. Az ellenforradalom kitörése ott érte. A Budakeszi uti Határőr Parancsnokság az "M" készletből fegyverezte fel a pártiskola hallgatóit, fegyverrel védték a Népi hatalmat.

Néhány kommunista társával együtt Tabon bezárték, ahonnan az ellenforradalom leverése után kiszabadult. 1957-től nagyapám a bédegkéri

Községi Tanács elnöke és az 1957-ben megalakult Munkásörtség alapító tagja lett. 1963-ban a kaposvári Mezőgazdasági Technikumban leérettségizett.

Édesapám huga Mária a nyolc osztály befejezése után nem tanult tovább, a helyi termelészövetkezetben dolgozott, először a növénytermelésben,

1962-ben férjhez ment, jelenleg az egyik melléküzem vezetőjeként dolgozik. Édesapám 1961-ben végzett a kaposvári Mezőgazdasági Technikumban, utána a bedegkéri termelészövetkezetben dolgozott.

1966-ben kötötték házasságot szüleim. Édesanyám Ijjas Julianna a pusztaszemesi termelészövetkezetben könyvelő.

1967-ben bátyám Róbert született, 1970-ben pedig én Krisztina.

1971-től édesapám is a pusztaszemesi Termelészövetkezetben dolgozik mint munkavédelmi vezető,

Az iskolák körzeti ellátása miatt az általános iskolai tanulmányainkat testvéremmel együtt Kőröshegyen végeztük.

Róbert épületasztalosnak tanult Siófokon az Ipari Szakközépiskola Intézetben, jelenleg katona, én a fonyódi Harikás Frigyes Gimnázium és Szakközépiskola III. postaforg. szakközépiskolai osztályát végzem.

Fonyód. 1987. február 2.

Pályázati bírálat

CSALLOS Krisztina /Fonyód, III/B. Pfrg. Szkl./
Egy bedegkéri parasztcsalád története /6 lap/

A dolgozat címe egy picit talán többet sejtet, mint amit meg tudott valósítani. A rövidke írás nincsen semmilyen szerkezetbe tagolva -- a terjedelemmel és a tartalommal összhangban. Ez szerencsés dolog.

Az apával kapcsolatban mindjárt megválaszolatlan kérdések maradnak: hol van az a Komlós puszta. Melyik "Eszteráss" /Eszterházy/ birtokon? Ugyancsak tisztázatlan marad az első földvásárlás helye is!

A Bedegre történt 1905. évi beköltözést érdemes lett volna legalább egy fél oldal terjedelemben bemutatni, mert bizonyonnan nem voltan történt...

Nem tudjuk meg, mikor kapta meg a család a földet 730 koronáért?

A fiatal lány falun belüli cselédségével kapcsolatosan sem derül ki semmi konkrét, még a gazda neve sem.

A szülés illetve a születés körülményeinek bemutatása -- méginkább a rájuk való utalás, merthogy ez csak utalás -- egy hatalmas általánosság: így, ilyen formán kár ezt érinteni is, mert szinte semmit sem mond.

Jó a keresztleletlenül meghalt gyermekek sírjáról tett említés, annál nagyobb kár, hogy azok sírjeleiről, a sír gondozásáról /nem gondozásáról/ nem szól. Annyit meg kell jegyezni, hogy nem a "vallástörvények" okán tették árokba az ilyen gyermekeket; éppen nem a "vallástörvények" okán!

Arról, hogy a szülő/k/ milyen alapon végezték a gyermekek között a birtok szétosztását, milyen rendszer vagy elv szerint, bizony szólni kellett volna, mert bizonyonnan valamely archaikus osztás emléke is fellelhető e szokás/jog/ban.

Nagy kár, hogy a Jurcsek-rendszer alatti beszolgáltatások alapjáról, konkrét formáiról semmit sem tudunk meg e munkából!

Igen nagy kár, hogy a móríng levélről vagy szerződés/kötés/ről nem szól részletesebben! Milyen jó lett volna egy ilyen móríngszöveget idézni! /Persze, ha megvan.../. A "katona ágyat" meg kellene magyarázni, hogy t.i. ott mit jelentett, pontosan!

1952-ben, a tsz megalakulásakor, nagyapja pártbizottsági munkájának megindulásával átalakult a család élete, belső munkamegosztási rendje. Kár, hogy ebből itt mi sem derül ki, jóllehet a magyarországi mezőgazdasági népeesség kiscsalád felbomlásának éppen ez a lépcső az elindítója.

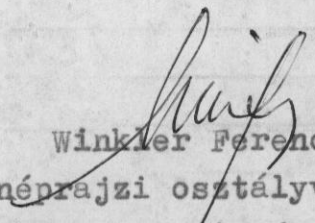
A dolgozat adatközlőiről csak vallásukat és lakcímüket nem tudjuk meg. Ennyi és ilyen anyagból egy sokkal érdekesebb munkát lehetett volna készíteni!

A négy fénykép a dolgozat jelenlegi formájában semmit sem használ. Ráadásul ezek minden adata, még a felvétel helye is hiányzik.

Összegzés: Ükapjától /említés szerűen/ napjainkig kísérli meg bemutatni egy Bedegkérre beköltözött család történetét. Feladatát csak nagyon felszínesen, kevés hitelességgel tudja teljesíteni.

Díjazni nem javaslom!

Kaposvár, 1987. 02.24.

Winkler Ferenc
néprajzi osztályvezető
Somogy Megyei Múzeum